

היום נלמד בעזרת ה':

סוכה דף לו

אתרוגא דאגליד וכו': אתרוג שנקלף כתמרה אדומה, כלומר שלאחר שנקלף נעשה צבעו אדום כדרך פירות קלופים.

למדנו במשנה לעיל שאתרוג שנסדק או ניקב ולא חסר כל שהוא כשר:

עולא בר חיננא מבאר: אם הנקב מפולש מצד לצד הרי שהאתרוג פסול בנקב כל שהוא ואפילו של מחט, ואם הוא ניקב בנקב שאינו מפולש, הוא פסול רק אם ניקב ברוחב 'איסר' (= סוג מטבע), ומשנתנינו שמכשירה עוסקת כשהוא ניקב בפחות מאיסר ובנקב שאינו מפולש.

נולדו באתרוג סימני טריפה: סימנים שהבהמה נטרפת בהם. (הגמרא תבאר).

נקלף / נסדק / ניקב: הם סימני טריפה בבהמה, וכבר למדנו לעיל מה דינו של אתרוג בזה.

ריאה שנשפכה בקיתון כשרה: שבשר הריאה של הבהמה נימוח ונעשה כמים. ואמר רבא שזה רק כאשר הסימפונות נשארו שלמים, אבל אם הם נימוחו הבהמה טריפה.

רבא מסתפק מה הדין באתרוג שנימוח אבל הסימפונות נשארו שלמים, כלומר שחדרי הזרע שהגרעינים בתוכם נשארו שלמים. יתכן שסימנים אלו לא מטריפים בהמה, לפי שהאוויר לא שולט בריאה והיא חוזרת ומבריאה, אבל באתרוג שהאוויר שולט בו הוא נרקב. או שאין הבדל בין אתרוג לבהמה בדבר זה.

ת"ש: אתרוג תפוח סרוח (= יבואר לקמן), כבוש (= בחומץ או בחרדל), שלוק (= מבושל ביותר), ככדור (= עגול), התיים (= שנים דבוקים יחד), גדלו בדפוס (= מכניסו לתבנית כשהוא עדיין קטן, והוא גדל בצורת התבנית ואינו דומה לאתרוג).

הגמרא רוצה לפשוט את ספיקו של רבא מכך ש'אתרוג תפוח סרוח' פסול, ו'תפוח' הכוונה שהוא נתפח ונרקב מבחוץ, ו'סרוח' הכוונה מבפנים, כלומר שקליפתו קיימת וגם חדרי הזרע קיימים, כמו ריאה שנשפכה בקיתון, וא"כ יש להוכיח שאתרוג שנימוח וכו' פסול.

(המשך בדף הבא ↓)

דחייה: גם 'תפוח' וגם 'סרוח' הכוונה מבחוח, אלא ש'תפוח' הכוונה שהאתרוג תפח בגלל שירדו עליו גשמים ולא נרקב, ו'סרוח' הכוונה שהוא נרקב ולא תפח.

כּוּשֵׁי כֶּשֶׁר, דּוּמָה לְכוּשֵׁי פֶסוּל: מדובר באתרוג הגדל כאן והוא דומה לכושי, והוא פסול משום שהוא משונה מהאתרוגים הגדלים כאן, אבל הגדל בארץ כוש כשר, כיון שבארץ כוש כך דרך האתרוגים להיראות.

הא לן והא להו: משנתינו עוסקת בבני ארץ ישראל הגרים רחוק מארץ כוש ואינם רגילים באתרוג הכושי, ולכן הוא פסול להם. אבל הברייתא עוסקת בבני בבל הקרובים לארץ כוש והם רגילים בו, ולכן להם הוא כשר.

אמר רבה, ר"ע ור"ש אמרו דבר אחד: רבי עקיבא שאמר שלפני שנגמר בישולו אינו נחשב ל'אתרוג', ורבי שמעון, אמרו דבר אחד, שרבי שמעון פוטר את האתרוגים ממעשר כשהם עדיין קטנים.

אביי דוחה: יתכן שר"ע סובר כרבנן שאתרוגים קטנים חייבים במעשר, אלא שהוא סובר שאתרוג קטן פסול לארבעת המינים משום שאינו 'הדר'.

דחייה נוספת: יתכן שרק לגבי מעשר ר"ש סובר שאתרוגים קטנים פטורים, משום שנאמר "**עֵשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זֵרְעֶךָ**", משמע שחייבים לעשר רק פרי שהוא כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה, כלומר פרי כזה שאם יזרעו אותו הוא עשוי לצמוח, וזהו פרי הבשל כל צרכו, אבל לגבי ארבעת המינים הוא סובר כרבנן שאתרוג הבוסר כשר.

ותו לא מידי: כלומר אין לדון אחר הדחייה הזו, שבוודאי לא ר"ש סבר כר"ע, ולא ר"ע כר"ש.

גדלו בדפוס: הכניס את האתרוג שהתחיל לצמוח - לתוך תבנית והאתרוג גדל בצורה כלשהי שאיננה דומה לאתרוג - פסול. אבל אם יצר תבנית בסגנון של אתרוג - כשר. וכגון שעשאו 'דפי דפי' = פסים פסים לאורך, כעין גלגל של ריחיים.

רבי חנינא מטביל בה ונפיק: רבי חנינא היה אוכל חלק מהאתרוג (על ידי טיבול, כדרך הימים ההם) ובשאר האתרוג היה יוצא ידי חובת נטילת ארבעת המינים.

לכאורה קשה מהמשנה 'ניקב וחסר כלשהו - פסול' משום שאין זו לקיחה תמה? הגמרא מתרצת שדוקא ביו"ט ראשון שאז המצוה היא מדאורייתא נאמר בתורה

'ולקחתם' -לקיחה תמה, אבל בשאר הימים שהלקיחה מדרבנן אין פסול של 'ולקחתם'.

ועדיין קשה ממעשיו של רבי חנינא - על רב שאמר שאתרוג שניקבוהו עכברים פסול משום שאינו 'הדר'. פסול הדר הוא מפני שמצוה שמברכים עליה צריכה להיעשות בהדר. ואם כן אפילו בשאר הימים שהמצוה מדרבנן היא צריכה להיעשות בהדר, ואיך רבי חנינא לקח אתרוג חסר למצוה? הגמרא מתרצת שדברי רב נאמרו רק על אתרוג שניקבוהו עכברים שהוא מאוס ולכן יש בו פסול של 'הדר'.

כמחלוקת נאן כך מחלוקת באבנים: אמנם שורש המחלוקת אינו אותו דבר, אלא זהו רק סימן בעלמא.

חז"ל התירו להכניס אבנים לבית-הכסא לצורך קינוח. מדובר בבית הכסא שבימיהם שהיה בשדות בלא מחיצות ודוקא בתוך ד' אמות (כי אסור לטלטל ד' אמות בכרמלית), ואמנם אבנים הן 'מוקצה' אך חז"ל התירו לטלטל מפני כבוד הבריות. המחלוקת של רבי יהודה ורבי מאיר היא מה הגודל המקסימלי של האבנים.

משנה: במינו היו אוגדין אותו מלמטה: למטה היו אוגדים אותו במינו לשם מצוה, ולמעלה הוסיפו חוטים של זהב לנוי.

גמרא: סיב: גדל סביב הדקל. עיקרא דדיקלא: קולף חתיכה מגזע הדקל עד שתהא ראויה לאגוד בה את הלולב.

קסבר לולב צריך אגד: מכיון שאגידת הלולב היא מצוה, אם יאגוד אותו במין אחר שלא ממין ארבעת המינים הרי הוא מחשיב גם את המין הזה מן המצוה – ועובר על 'בל תוסיף' כי יש לו חמש מינים. אבל אם 'לולב אין צריך אגד' אין האגד חלק מהמצוה ואינו מתווסף על ארבעת המינים כמין נוסף.

מנא אמינא לה דסיב: רבא מוכיח שגם סיב ועיקרא דדיקלא נחשבים למין הלולב. שהרי רבי יהודה הוא זה שאמר שצריך לאגוד את הלולב במינו. ובמקום אחר אמר רבי יהודה שסכך הסוכה צריך להיות רק מארבעת המינים שבלולב. ובמשנה לעיל אמר רבי יהודה שמסככין בנסרים. מכיון שהאפשרות היחידה לעשות נסרים מארבעת המינים היא רק על ידי עיקרא דדיקלא, נמצא שהם ממין הלולב.

ו רבי יהודה סבר... לסכך: לא גורסים מילים אלו (הגהות הגר"א).